

YANGI O'ZBEKISTONDA INSON KAPITALI VA INSON QADRIYATLARI O'RTASIDAGI MUNOSABATLARI VA ULARDAGI MUAMMOLAR

Asatov Asilbek Akbar o'g'li

Toshkent Farmasevtika instituti talabasi

e-mail: asadovasilbek06@gmail.com tel:+998992095908

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14435393>

Annotatsiya:Inson kapitali — bu insonning bilimlari, malakalari, salomatligi va ijodkorlik qobiliyatlari majmui bo'lib, ular iqtisodiy samaradorlikni oshirish va jamiyatning farovonligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Ushbu tushuncha iqtisodiyotda "inson resurslari" dan farq qiladi, chunki u faqat jismoniy mehnat emas, balki intellektual va innovatsion imkoniyatlarni ham o'z ichiga oladi.

Bilim va ta'lim: Insonning bilim darajasi va kasbiy tayyorgarligi uning iqtisodiy imkoniyatlarini belgilaydi. Yuqori darajadagi ta'lim qimmatli inson kapitali yaratishda asosiy o'rin tutadi.

Ushbu maqolada inson kapitalining inson qadriyatlariga tasiri va intellektual salohiyatning rivojlanishining iqtisodiy ijtimoiy taraflarining ichiga olgan.

Kalit so'zlar: 1. Iqtisodiyot 2. Sog'liqni saqlash 3. Inson qadriyatlari 4. Inson kapitali 5. Rivojlanish 6.Odob axloq 7.Ilm va intellektual salohiyat 8.Oila 9. Innovatsion g'oyalar

Bugungi kunda mamlakatimizda jamiyatimiz hayoti tubdan o'zgarmoqda.Vaholanki, inson kapitali va inson qadriyatlari o'rtasidagi munosabatlari ham yangi darajaga chiqmoqda.Bu esa o'z navbatida yangi intellektual salohiyat,g'oyalar,imkoniyatlar yaratmoqda.Buning natijasida iqtisodiyotni rivojlantirish kabi yo'nalishlarni o'z ichiga qamrab oldi.

Bugungi kunda mamlakatimiz aholisining yarmidan ko'prog'i yoshlardir va ularning katta qismi o'qish yoshdagi aholidir.O'zbekistonda inson kapitalini oshirish rivojlantirishdagi muammolarni hal qilish orqali nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlash, balki milliy ma'naviyatni mustahkamlash va jamiyat farovonligini oshirish mumkin.

Yoshlarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish kelajakda mamlakatni inson shaxsi va erkinligi hurmat qilinadigan yuqori darajadagi imkoniyatlarni taqdim etuvchi jamiyat sifatida rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday jamiyatda insonning sha'ni, qadr-qimmatini ulug'lanadi, yuksak ma'naviy qadriyatlar, axloqiy me'yorlar ustuvor hisoblanadi.

Hozirda inson qadriyatlari va inson kapitali bir-biri bilan uzviy bog'liq. Inson qadriyatlari inson kapitalining asosini tashkil etadi, chunki ma'naviy va axloqiy tamoyillar jamiyatda insonning rivojlanishiga ta'sir qiladi

O'zaro bog'liqlikning mohiyati

Inson qadriyatlari: Ma'naviyat, axloq, adolat, hurmat, halollik kabi tamoyillar. Ular jamiyatda shaxsning axloqiy kamoloti va munosib hayot kechirishi uchun zamin yaratadi.

Inson kapitali: Ta'lim, salomatlik, kasbiy malaka, tajriba va ijodkorlik bilan bog'liq iqtisodiy tushuncha. U jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi.O'zaro aloqasi: Axloqiy qadriyatlar ta'lim, kasb tanlash, mehnatga munosabat va jamiyat uchun hissa qo'shishdagi qarorlarni shakllantiradi. Shu bilan birga, inson kapitali rivojlansagina, qadriyatlarni targ'ib qilish va saqlash mumkin bo'ladi.

O'zbekistonda qadriyatlar asosan milliy vam an'analar bilan uyg'unlashgan:

Oila, hurmat, o'zaro yordam kabi qadriyatlar jamiyatni birlashtiruvchi kuch hisoblanadi.

Ta'lim va ma'naviyat inson shaxsini rivojlantirishning muhim omillari sifatida qaraladi.

Milliy qadriyatlarni saqlash va targ'ib qilish davlat siyosatining muhim yo'nalishi hisoblanadi. Adolat va bag'rikenglik kabi barcha xalqlar uchun mushtarak bo'lgan tamoyillarni ifodalaydi. Yoshlar dunyoqarashida bu ikki qadriyat turini uyg'unlashtirish nafaqat milliy o'zlikni saqlash, balki global miqyosda rivojlanish uchun ham muhimdir.

Inson kapitalining holati

Ta'lim: Keyingi yillarda ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmoqda. Oliy ta'lim qamrovi kengaymoqda.

Salomatlik: Sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirish va aholining sog'lom turmush tarzini ta'minlash bo'yicha davlat dasturlari amalga oshirilmoqda.

Kasbiy malaka: Innovatsion texnologiyalarni joriy qilish va ishchi kuchining malakasini oshirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Ta'lim va tarbiya: Ta'lim tizimi axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni o'rgatishda asosiy rol o'ynaydi.

Milliy madaniyatni rivojlantirish: Mahalliy an'analar va qadriyatlarni targ'ib qilish orqali globalizmga qarshi muvozanat saqlash.

Oilaviy tarbiya: Oila muhitida bolalarga insonparvarlik, hurmat va adolat tushunchalarini o'rgatish muhim.

Ommaviy axborot vositalari: Media va internet orqali ijobiy qadriyatlarni targ'ib qilish.

Tan olishimiz kerakki mustaqillikka erishganimizdan so'ng bir qator yoshlar haqida qonunlar imzolandi va tatbiq etildi. Bularning natijasida iqtisodiy o'sish, ilm-fan, madaniyatimiz rivojlandi. Lekin shuni inobatga olish kerakki bularning barchasi yetarli emas, imkoniyatlar bundan bir necha barobar yuqori hisoblanadi. Bazi bir qonunlar ham ishlab chiqildi.

Masalan: bularga, "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun (2016-yil):

Yoshlarning ta'lim olishi, kasb-hunar egallashi va jamiyatda faol ishtirok etishini rag'batlantiradi.

"Ayllarning huquqlari va manfaatlarini ta'minlash to'g'risida"gi Qonun (2019-yil):

Ayllarning mehnat bozorida, ta'limda va ijtimoiy hayotda teng ishtirokini ta'minlashga qaratilgan.

"Innovatsion faoliyat to'g'risida"gi Qonun (2018-yil):

Ilm-fan va texnologiyalarni iqtisodiyotga joriy qilish, yosh mutaxassislarni qo'llab-quvvatlash va innovatsion startaplarni rivojlantirishni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Hozirgi davrga kelib axborot kommunikatsiya texnologiyalari shiddat bilan rivojlanib bormoqda. Shuningdek, sharq davlatlari inson kapitalini rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sish, rivojlanish, aholining yuqori turmush tarziga ega bo'ldi. Qadriyat keng qamrovli so'z sifatida falsafada namoyon bo'ladi. Kundalik hayotda, tabiat hodisalari, ijtimoiy voqeyalar, jamiyatdagi talablar, va boshqalar qadriyat sifatida tushuniladi. Tabiat va madaniyat buyumlarining inson ehtiyojini qondirishi va uning maqsadlariga xizmat qilishi takidlanganida, asosan ularning foydasi, qimmatini nazarda tutiladi. Haqiqatdan ham, buyumlarning iqtisodiy qimmatini kishilar uchun uchun katta ahamiyat kasb etmoqda. O'zbek tilida, 'Qadr' tushunchasi keng qamrovli ma'nolariga ega hisoblanadi. Odamlar bitta jamiyatda, bir davrda va o'xshash sharoitlarda yashayotganliklariga qaramasdan, u yoki bu narsaning turlicha anglab olinadi, tushuniladi va talqin qilinadi. Ana shunga ko'ra hammada ham qadrlash tuyg'usi doimo bir xil

bo'lavermaydi, ijobiy va salbiy qarashlar, turli xil jihatlar har qanday qadriyatning qarama-qarshi tomonlarini tashkil qiladi. Kapitalizmning iste'mol madaniyatiga asoslangan tizimi an'anaviy qadriyatlar, jumladan, mehr-oqibat, qo'ni-qo'shnichilik va oila mustahkamligini zaiflashtirishi mumkin.

Madaniy merosni saqlash va an'anaviy qadriyatlarni targ'ib qilish orqali kapitalizmning iste'molchi madaniyatiga qarshi muvozanatni ta'minlash kerak.

Salomatlik: Sog'lom inson yuqori samaradorlik bilan ishlay oladi va iqtisodiyotga hissa qo'shadi. Salomatlikni ta'minlash inson kapitalini rivojlantirishning muhim qismi hisoblanadi.

Ta'lim sifatini oshirish:

Qishloq joylarda maktablar va oliy ta'lim muassasalarini rivojlantirish.

Ta'lim tizimiga zamonaviy texnologiyalar va xalqaro standartlarni joriy etish.

O'qituvchilarning malakasini oshirish va ular uchun rag'batlantiruvchi tizimlarni yaratish. Profilaktika va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish uchun ijtimoiy dasturlarni kengaytirish.

Muammolar:

Yirik shaharlarga talabning ortishi natijasida turli xil resurs kamayishi shu bilan bir qatorda muammolar kelib chiqmoqda deyiladi.

Og'ir kasalliklarning yuqori darajasi: Diabet, yurak-qon tomir kasalliklari va boshqa surunkali kasalliklar keng tarqalgan.

Bu esa insonlarga turli faoliyatlarni cheklash imkonini beradi.

Yoshlar o'rtasidagi tadbirkorlik faoliyatini yaxshi shakllanmaganligi va yoshlar o'rtasida bu sohalarga qiziqishning yo'qligi

Texnik va kasb-hunar ta'limining e'tiborsizligi: Kasb-hunar maktablarining soni va sifatini oshirish zarur.

Aholi o'rtasida teng imkoniyatlarni ta'minlashga yo'naltirilgan ijtimoiy dasturlar ko'pincha resurs yetishmovchiligi yoki noto'g'ri boshqaruv sababli muvaffaqiyatsiz amalga oshiriladi.

Xulosa

Yangi O'zbekistonda yangi O'zbekistonda inson qadriyatlari va insonning kapitali hal qilish uchun, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarini isloh qilinmoqda, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va ijtimoiy tenglikni ta'minlash joriy etilmoqda. Ushbu muammolarni hal qilish uchun ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlarini isloh qilinmoqda, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy tengsizlikni kamaytirishga katta e'tibor berilmoqda. Shuningdek, inson kapitaliga investitsiyalarni oshirish va barqaror rivojlanishni ta'minlash ustuvor yo'nalish etib belgilandi..

Foydalingan adabiyotlar ro'yxati

1. Ibrohimovich A. H. MODERN FACTORS FOR RAISING STUDENT-YOUTH INNOVATIVE THINKING IN THE HIGHER EDUCATION //American Journal of Pedagogical and Educational Research. – 2023. – T. 15. – C. 202-206.
2. Абдурахмонов Х. И. ХОЗИРГИ ДАВРДА ЁШЛАРНИНГ ИННОВАЦИОН ПОТЕНЦИАЛИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ МОДЕЛЛАРИ //Tafakkur manzili. – 2023. – T. 4. – C. 23-29.
3. Abdurahmonov H. I. CHARACTERISTICS OF FORMATION OF INNOVATIVE THINKING IN SOCIETY //Scientific Bulletin of Namangan State University. – 2020. – T. 2. – №. 7. – C. 161-167.

4. Ibroximovich A. K. INNOVATIVE THINKING AND ITS FORMS AND TYPES OF MANIFESTATIONS. European Scholar Journal, 3 (5), 38-41 [Электронный ресурс].
5. Anvarovich P. A. et al. SUN'IIY INTELEKKTNING JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI O'RNI, FOYDALI VA ZARARLI JIHLTLARI //PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA IJTIMOIIY TADQIQOTLAR| JOURNAL OF PEDAGOGY, PSYCHOLOGY AND SOCIAL RESEARCH. – 2024. – T. 3. – №. 2. – C. 7-13.
6. Anvarovich P. A. et al. SUN'IIY INTELEKKTNING KUNDALIK HAYOTIMIZGA TA'SIRI, BIZ UCHUN BU HODISA IJOBOYMI? //BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2024. – T. 4. – №. 2. – C. 9-13.
7. Ibroximovich A. X. et al. "O 'ZBEKISTON-2030" STRATEGIYASINING AMALIYOTDA JORIY QILINISHI //BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2024. – T. 4. – №. 1. – C. 58-64.
8. Kenjaboy o'g O. R. et al. SOHIBQIRON AMIR TEMUR HARBIY BOSHQARUV TIZIMI TARIXSHUNOSLIGI //SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI. – 2024. – T. 7. – №. 2. – C. 131-136
9. Boltayeva, B. (2023). DEVELOPMENT OF COMPETENCIES FOR SELF-STUDY OF STUDENTS IN A CREDIT-MODULAR SYSTEM AS A PEDAGOGICAL PROBLEM. Science and innovation, 2(B8), 39-42.
10. Boltaboyeva, B. (2023). KREDIT-MODUL TIZIMIDA TALABALARNI MUSTAQIL BILISH FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH. Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук, 3(3), 40-42.
11. Болтаева, Б. Х., & Абдукодилов, П. А. (2022). ОБРАЗОВАНИЕ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА. ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ, 5(2).
12. Болтаева, Б. Х., Султонова, Л. Б., & Юсупова, Н. О. ВЕБ-КВЕСТ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ ИНФОРМАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГИИ WEB QUEST IS A DEVELOPMENT OF INFORMATIONAL SOURCE IN TECHNOLOGY. BBC 94 Z 40, 152.
13. Хашимова, Г. Ф., & Султанова, Л. Б. (2022). НАМКORLIK PEDAGOGIKASI ASOSIDAGI INTERFAOL METODLARNING SAMARADORLIGI. ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ, 5(2).
14. Хусанова, К., Султанова, Л., Хусанбаева, Ю. и Абдурахимова, Д. (2020). «Средний возраст» как лучшее время человеческой жизни. Международный журнал психосоциальной реабилитации, 24 (2), 332-337.
15. Хашимова, Г. Ф., & Султанова, Л. Б. (2021). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ В РАМКАХ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ. ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ, (SI-1).
16. Болтаева, Б. Х., Султанова Л. Б. ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДА ПРОБЛЕМНОГО ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ. Збиор артыкулов наукович рецензованич. , 186.